

12. 7. 2019

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Rozhodčí nález má povahu veřejné listiny

V poměrně nedávném rozsudku Nejvyššího soudu České republiky (dále jen „Nejvyšší soud“) ze dne 24. 10. 2018, sp. zn. 29 ICdo 72/2016, zaujal Nejvyšší soud názor, že rozhodčí nález je listinou, která je způsobilá doložit v insolvenčním řízení vykonatelnost pohledávky věřitele. Dal za pravdu názorovému proudu, který jsem před lety reprezentoval a který tvrdil, že rozhodčí nález lze výkladem považovat za veřejnou listinu, byť jej zákon za veřejnou listinu explicitně neprohlašuje. Dovožoval jsem následně závěr, že lze rozhodčí nález považovat za listinu způsobilou doložit vykonatelnost pohledávky přihlášené do insolvenčního řízení.[1]

Pochybnosti o způsobilosti rozhodčího nálezu doložit vykonatelnost pohledávky

V právní praxi panovala ohledně povahy rozhodčího nálezu dlouho nejistota a nebylo zřejmé, zda je způsobilým titulem k doložení vykonatelnosti pohledávky v insolvenčním řízení. Jak uváděl ve svém příspěvku[2] např. ještě v roce 2014 například Vítězslav Pleva, „V případě dokazování určitých skutečností v insolvenčním řízení se setkáváme s institutem veřejné listiny. Toto téma je významné zejména z hlediska prokazování vykonatelné pohledávky věřitele a má vliv na jeho procesní postavení v přezkumu. Ačkoli se může tato problematika jevit jako zcela okrajová, v některých situacích nepříjemně zasahuje do práv věřitelů. Článek má za cíl přispět do veřejné diskuze nad současnou podobou ust. § 177 insolvenčního zákona (dále jen „IZ“).“ Autor dále uváděl, že „Ust. § 177 IZ stanoví, že vykonatelnost pohledávky se prokazuje veřejnou listinou. Samotnou definici veřejné listiny insolvenční zákon neposkytuje (jediný další výskyt pojmu je v ust. § 18 v případě převodu či přechodu pohledávky), a proto je nutné nahlédnout do jiných předpisů. Vzhledem k subsidiární povaze občanského soudního řádu (viz ust. § 7 IZ) je logické hledat odpověď právě zde. Ustanovení § 134 o.s.ř. stanoví, že *Listiny vydané soudy České republiky nebo jinými státními orgány v mezích jejich pravomoci, jakož i listiny, které jsou zvláštními předpisy prohlášeny za veřejné, potvrzují, že jde o nařízení nebo prohlášení orgánu, který listinu vydal, a není-li dokázán opak, i pravdivost toho, co je v nich osvědčeno nebo potvrzeno.* Z tohoto ustanovení, jež upravuje užití veřejné listiny v civilním řízení[3], plyne, že veřejná listina disponuje v rámci prokazování jednotlivých skutečností u soudu presumpcí správnosti a je na protistraně, aby případnou nepravost či nesprávnost patřičně prokázala.“ Vítězslav Pleva pak uzavíral, že „V insolvenčním řízení lze při uplatňování vykonatelné pohledávky narazit na obtíže, které přináší ustanovení § 177 IZ svým požadavkem na doložení vykonatelnosti veřejnou listinou. Takový požadavek může znamenat pouze vyšší náklady na straně věřitele (nutnost pořizování opisu příslušné listiny), ale také může tento požadavek vést k zařazení rozhodčího nálezu do kategorie nevykonatelných pohledávek v přezkumném řízení. Případná novelizace tohoto ustanovení by měla vést takovým směrem, aby nedocházelo k bezdůvodnému oslabování práv těch věřitelů, kteří k vymožení své pohledávky zvolili rozhodčí řízení. Do doby takové novelizace je praxe odkázána na interpretaci souvisejících ustanovení.“ Sám autor tehdy doplňuje, že jeho článek navazuje na povedený a trefný komentář Tomáše Jirmásky.[4]

Rozhodčí nález jako veřejná listina

Již předtím, v roce 2012, jsem na uvedené téma napsal příspěvek s názvem K posouzení vykonatelnosti pohledávky přiznané rozhodčím nálezem v insolvenčním řízení, kterým jsem reagoval na nežádoucí praxi insolvenčních soudů, jež odmítaly uznat pohledávku přihlášenou do insolvenčního řízení s odkazem na ust. § 177 InsZ jako vykonatelnou právě z důvodu, že rozhodčí nález není

veřejnou listinou.[5]

V této souvislosti jsem dovozoval, že pokud jde o argument insolvenčních soudů, že podle ust. § 177 InsZ se vykonatelnost pohledávky prokazuje veřejnou listinou, což znamená, že samo o sobě nestačí, že pohledávka vykonatelnou je, ale musí to být v insolvenčním řízení ještě (veřejnou listinou) doloženo, pak těžiště takové argumentace spočívá v tom, že rozhodčí nález není veřejnou listinou ve smyslu ust. § 134 o.s.ř. Podle tohoto ustanovení jsou veřejnými listinami listiny vydané soudy České republiky nebo jinými státními orgány v mezích jejich pravomoci, jakož i listiny, které jsou zvláštními předpisy prohlášeny za veřejné, potvrzují, že jde o nařízení nebo prohlášení orgánu, který listinu vydal, a není-li dokázán opak, i pravdivost toho, co je v nich osvědčeno nebo potvrzeno. Neztotožnil jsem se s názorem, že ust. § 28 odst. 2 ZRŘ není takovou normou a že nemůže zakládat charakter rozhodčích nálezů jako veřejných listin. Dovozoval jsem, že adekvátní výklad citovaného ustanovení, které stanoví, že doručené rozhodčí nálezy nabývají účinků pravomocného soudního rozhodnutí a jsou soudně vykonatelné, je výlučně takový, že zvláštní právní předpis, na který je v ust. § 134 o.s.ř. odkazováno, nemusí obsahovat explicitní prohlášení určité listiny listinou veřejnou, a to jednoduše z důvodu, že takový požadavek uvedené ustanovení neobsahuje. **K tomu, aby měla určitá listina povahu listiny veřejné ve smyslu ust. § 134 o.s.ř. proto postačí, lze-li ze zvláštního právního předpisu, který podává rámcový, obecný charakter a znaky určité listiny, výkladem dovodit, že je její zákonodárcem a zákonem předpokládaný charakter svým dosahem veřejný, aniž by taková listina musela být nezbytně vydána orgánem veřejnoprávní povahy. Takovou listinou pak nepochybně rozhodčí nález je,** neboť je *ex lege* postaven na roveň soudnímu rozhodnutí (§ 28 odst. 2 ZRŘ), z čehož nadto lze objektivně usuzovat, že ZRŘ jako zvláštní právní předpis ve smyslu ust. § 134 o.s.ř. rozhodčí nález za veřejnou listinu prohlašuje dokonce *explicitně*, pouze tak nečiní přímo (což ovšem neznamená, že tak nečiní výslovně), ale *analogicky*, tj. tím, že *rozhodčímu nálezu přiznává tytéž právní účinky jako má soudní rozhodnutí*. Soudní rozhodnutí nepochybně veřejnou listinou je; protože jedním z účinků soudního rozhodnutí je i jeho závaznost pro všechny orgány, včetně insolvenčního soudu (§ 159a odst. 4 ZRŘ), je zřejmé, že podobně jako rozhodnutí soudu je pro insolvenční soud závazný i vykonatelný rozhodčí nález.

Povahu rozhodčího nálezu jako veřejné listiny podtrhuje i fakt, že je v něm rozhodováno o právech a povinnostech subjektů občanskoprávních, resp. obchodněprávních vztahů, a to v rozhodčím řízení jakožto (vůči občanskému soudnímu řízení) alternativním procesním řízení, které má (obdobně jako občanské soudní řízení) „ústavní základnu“ v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“). Nebylo-li by zde ostatně takové ústavní základny, muselo by být každé jedno rozhodčí řízení považováno za (i) porušení práva na spravedlivý proces ve smyslu ust. čl. 36 odst. 1 Listiny a za porušení práva na zákonného soudce ve smyslu ust. čl. 38 odst. 1 Listiny. .

Ostatně, absurditu výkladu insolvenčního soudu ve vztahu k rozhodčímu nálezu jako veřejné listině osvětluje i následně uvedený příklad. Případný charakterový deficit rozhodčího nálezu jako „listiny nikoliv veřejné“ by šlo jednoduše překlenujícím porušením jeho notářem ověřeného opisu (vidimací), neboť (každá, i soukromoprávní) vidimovaná listina charakter veřejné listiny ve smyslu ust. § 134 o.s.ř. má.

Aktuální rozhodnutí Nejvyššího soudu uznává, že rozhodčí nález má povahu veřejné listiny

V poměrně nedávném rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 24. 10. 2018, sp. zn. 29 ICdo 72/2016, zaujal Nejvyšší soud názor, že rozhodčí nález je listinou, která je způsobilá doložit v insolvenčním řízení vykonatelnost pohledávky věřitele. Dal za pravdu názorovému proudu, který jsem před lety reprezentoval a který tvrdil, že rozhodčí nález lze výkladem považovat za veřejnou listinu, i když to zákon nikde explicitně nestanoví. Dal tak za pravdu všem přátelům rozhodčího řízení a naopak, ušetřil významný políček všem, kteří o povaze rozhodčího nálezu pochybovali a chtěli mu upřít sílu listiny, jež je schopna doložit vykonatelnost pohledávky přihlášené věřitelem do rozhodčího řízení.

Nejvyšší soud předeslal, že jeho ustálená rozhodovací praxe vychází ze závěru, že v insolvenčním řízení lze považovat za vykonatelnou i pohledávku přiznanou pravomocným rozhodčím nálezem.[6] Nejvyšší soud dovodil, že „U přihlášené vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu (příslušným orgánem tu může být nejen soud, ale např. též orgán veřejné správy nebo rozhodce anebo rozhodčí soud) lze uplatnit jako důvod popření její pravosti nebo výše jen skutkové námitky, konkrétně jen skutečnosti, které dlužník neuplatnil v řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí“.

Je tomu tak podle názoru Nejvyššího soudu proto, že nabývá-li rozhodčí nález dnem doručení účinků pravomocného soudního rozhodnutí a je-li soudně vymahatelný (k povaze rozhodčího nálezu srov. i důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. února 2011, sen. zn. 29 NSČR 29/2009, uveřejněného pod číslem 108/2011 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek), má obdobnou povahu jako soudní rozhodnutí, které je veřejnou listinou. Pro účely doložení vykonatelnosti pohledávky podle § 177 věty druhé InsZ je proto rozhodčí nález dostačující. Jinými slovy řečeno, rozhodčí nález je listinou, která je způsobilá doložit v insolvenčním řízení vykonatelnost pohledávky věřitele. Ještě jinak řečeno, z § 28 odst. 2 ZŘ tak plyne, že pravomocný rozhodčí nález má stejné účinky jako soudní rozhodnutí, tj. že má povahu veřejné listiny.[7]

Nadto je podle názoru Nejvyššího soudu zřejmé, že opačný výklad je neudržitelný, neboť by ve svém důsledku vedl k tomu, že žádný věřitel, jemuž byla pohledávka přiznána pravomocným rozhodčím nálezem (a který tak má exekuční titul, který zakládá překážku věci pravomocně rozhodnuté), by nebyl schopen v insolvenčním řízení doložit vykonatelnost pohledávky (ničím jiným než rozhodčím nálezem totiž nedisponuje). Účelem § 177 InsZ nade vše pochybnost nebylo zabránit věřiteli pohledávky, která byla přiznána rozhodčím nálezem, doložit v insolvenčním řízení vykonatelnost této pohledávky.[8]

Závěr

Nyní již tedy není pochybností o tom, že podobně jako pravomocné rozhodnutí soudu má i rozhodčí nález právní „sílu“, účinky a povahu veřejné listiny, jež je schopna doložit vykonatelnost pohledávky přihlášené věřitelem do rozhodčího řízení. Jakékoliv námitky, které jsou v rozporu s právě uvedeným závěrem, proto chápeme v advokátní praxi jen jako účelovou snahu konkrétního insolvenčního správce popřít pohledávku věřitele a z hlediska právní etiky se ne zcela fair způsobem pokusit učinit z pohledávky doložené rozhodčím nálezem jakožto exekučním titulem se všemi jeho vlastnostmi, mezi něž patří i vykonatelnost, pohledávku nevykonatelnou. Osobně jsem vždy považoval takový přístup, se kterým je možné se bohužel v právní praxi stále setkat, za neetický, neboť pro mě nikdy nebyl otázkou odlišného právního názoru, ale pouze otázkou negativního apriorního přístupu k rozhodčímu řízení. Je proto dobře, že judikatura Nejvyššího soudu je v této věci jednoznačná a závěr, že rozhodčí nález má povahu veřejné listiny, je již součástí tezauru konstantní rozhodovací praxe Nejvyššího soudu.

K otázce „techniky“, tedy procesního postupu při popření vykonatelnosti přihlášené pohledávky insolvenčním správcem, pak doplníme na závěr další aktuální dovození Nejvyššího soudu, a to, že jestliže insolvenční soud do skončení přezkumného jednání svým usnesením neodstraní pochybnosti o tom, zda se pohledávka považuje (má považovat) pro účely jejího přezkoumání za vykonatelnou (vyvolané tím, že insolvenční správce zpochybní vykonatelnost pohledávky, kterou současně popře co do pravosti nebo výše), je pro další postup rozhodné, že insolvenční správce věřitele vyrozuměl, že jeho pohledávka byla popřena jako nevykonatelná. Žalobu podanou věřitelem na základě takového poučení (vyrozumění) nelze poté, co v průběhu řízení vyjde najevo, že popřená pohledávka je pohledávkou vykonatelnou, jen proto zamítnout nebo odmítnout. Žalovaný (insolvenční

správce) je však v takovém případě povinen prokázat důvod popření podle § 199 InsZ; srov. § 198 odst. 3 InsZ.[9]

JUDr. Luděk Lisse, Ph.D. LL.M. MPA,

advokát a rozhodce, , působí též jako ředitel Ústavu práva a právní vědy, o.p.s.

LISSE LEGAL

Jablonského 640/2,
170 00 Praha 7

Tel.: +420 777 705 807

e-mail: advokat@lisse.cz

[1] Právní předpisy, které se k traktovanému tématu vztahují, jsou následující. Podle § 177 věty druhé InsZ vykonatelnost pohledávky se prokazuje veřejnou listinou. Podle § 134 o. s. ř. listiny vydané soudy České republiky nebo jinými státními orgány v mezích jejich pravomoci, jakož i listiny, které jsou zvláštními předpisy prohlášeny za veřejné, potvrzují, že jde o nařízení nebo prohlášení orgánu, který listinu vydal, a není-li dokázán opak, i pravdivost toho, co je v nich osvědčeno nebo potvrzeno. Podle § 28 odst. 2 ZRŘ rozhodčí nález, který nelze přezkoumat podle § 27, nebo u něhož marně uplynula lhůta k podání žádosti o přezkoumání podle § 27, nabývá dnem doručení účinku pravomocného soudního rozhodnutí a je soudně vykonatelný.

[2] PLEVA, V.: Veřejná listina v insolvenčním řízení, publikováno na e-právo dne 28. 4. 2014 pod ID 94106, článek je k dispozici ZDE:

[3] Význam veřejné listiny se liší v rámci jednotlivých oborů práva, srov. ust. § 131 TrZ, či § 53 SprŘ.

[4] Viz JIRMÁSEK, T., Vykonatelnost pohledávky v insolvenčním řízení – Rozhodčí nález, e-pravo, 7. 4. 2014.

[5] LISSE, L.: K posouzení vykonatelnosti pohledávky přiznané rozhodčím nálezem v insolvenčním řízení - díl II., publikováno na právním portálu e-Law. Článek je k dispozici ZDE.

[6] Srov. např. R 106/2013, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. července 2013, sp. zn. 29 Cdo 392/2011, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. srpna 2013, sen. zn. 29 ICdo 31/2013, uveřejněný pod číslem 3/2014 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. února 2014, sen. zn. 29 ICdo 4/2012, uveřejněný pod číslem 59/2014 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek.

[7] Viz odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. 10. 2018, sp. zn. 29 ICdo 72/2016.

[8] Viz odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. 10. 2018, sp. zn. 29 ICdo 72/2016.

[9] Viz usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. 1. 2019, sp. zn. 29 ICdo 144/2017.

Další články:

- [Přičitatelnost jednání třetích osob dlužníkovi pro účely posouzení neúčinnosti: ano nebo ne?](#)
- [Srážka za prodej v insolvenční při ocenění majetkové podstaty](#)
- [Smlouvy o vzájemném plnění v insolvenční – judikaturní závěry](#)
- [Odpovědnost členů statutárního orgánu za nepodání insolvenčního návrhu včas](#)
- [Úmyslně zkracující právní jednání mezi dlužníkem a osobou blízkou](#)
- [Nejvyšší soud ČR: Úhrada úroků ze zápůjčky jako zvýhodňující jednání? Klíčový výklad k § 241 odst. 5 písm. b\) insolvenčního zákona](#)
- [K postavení zajištěného věřitele v insolvenčním řízení](#)
- [K \(ne\)způsobilosti notářského zápisu jako exekučního titulu pro nařízení exekuce prodejem zástavy](#)
- [Promlčení pracovněprávních pohledávek postavených na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou](#)
- [Preventivní restrukturalizace](#)
- [Odpovědnost státu za nesprávný úřední postup exekutora: Je stát skutečně „posledním dlužníkem“?](#)